

ZAL IK NOG LIEFDE ONTVANGEN NU IK OUD BEN? LEVEN MET EEN BELOFTE DIE UITBLIJFT

Serie Opstaan en verdergaan

Humor in de Bijbel. Niet voor iedereen een vanzelfsprekende combinatie. Het is vaak ernstige zaak, maar soms wordt er tussendoor opeens gelachen. Het is alleen wel de vraag wat dat voor soort lachen is. Abraham en Sara staan niet bekend als lachebekjes. Het leven is ook niet gemakkelijk. Zeker niet als je wegtrekt uit je ouderlijke woonplaats en je vestigt, na vele omzwervingen, in een vreemd land. Ze zijn vertrokken met een belofte in hun oren, harten. Een belofte die nog vaak geklonken heeft. Het blijft. Die belofte van land, van nageslacht.

Wij lezen hier verhalen, we herlezen ze en verbinden ze met de gebeurtenissen van ons leven. Vandaag vraag ik mij af, met u, en straks met Margriet Goddijn, Hoe wij die oude belofte horen van toekomst, van heelheid en gerechtigheid. Maar eerst iets over het verhaal.

Sommige verhalen zijn als iconische schilderijen. Je kent ze, en toch zul je er, als je er voor staat elke keer weer verrast zijn om elementen die je eerder niet waren opgevallen. Zoals bij het verhaal van vandaag.

- de nadruk ligt op het lachen van Sara. Misschien zie je het beeld voor je: Sara staande in haar tent terwijl Abraham gastvrij de drie mannen ontvangt.
- Drie mannen, die misschien de Ene zijn. Misschien ook niet. Misschien bleek eerst de Ene aanwezig en stonden er vervolgens ook nog drie gasten op de stoep.
- Abraham heeft als eerste gelachen. Een hoofdstuk eerder kun je lezen dat de Ene tegen Abraham zegt dat hij haar (Sara) zal zegenen en dat ze een zoon zal krijgen, zodat er volken uit haar voortkomen, dan reageert hij als volgt: *Abraham boog zich diep neer, maar lachte, en dacht Hoe zal zij op haar negentigste nog een kind ter wereld brengen?* Het lachen van Sara is dus niet zo bijzonder in het verhaal van vandaag.

Misschien was het lachen van Abraham wel de reden dat de eeuwige denkt: ik moet het haar zelf maar gaan vertellen. Want de eeuwige geeft het niet op waar mensen dat wel doen.

Voor Abraham en Sara heeft de belofte al zo vaak geklonken. Die twee beloften: Land en talrijk nageslacht klinken zo vaak dat je je af kunt vragen: *Hoe is het om te leven met een belofte als de realiteit van elke dag geen enkele beweging in die richting lijkt te nemen?*

In het werken met verhalen leer je hoe je als verhalenmaker werkt met archetypen. Ik herinner me een verhaal over twee jongens – het hadden ook meisjes kunnen zijn – die een bergtop in de Himalaya gingen beklimmen op de dag dat ze zestien werden. Ze kozen allebei een andere helling. Na uren klimmen waren ze allebei halverwege. De een keek naar boven en schrok er van hoe ver het nog was. En hij was al zo moe, zo moe dat hij besloot terug te keren. De ander keek naar beneden en was verrast hoe ver hij al was gekomen. Daarbij week het gevoel van vermoeidheid en hij klom verder.

Ik vertelde dit verhaaltje vaak aan derdeklassers bij een rapportenuitreiking. Omdat ik me besepte dat het verhaal daar kon aansluiten bij een ervaring die ze allemaal hadden. De ervaring op de helft te staan, terug te kijken, vooruit te kijken. De ervaring dat ze nog zoveel moesten. Om ze te bemoedigen.

De verhalen van Genesis van Abraham en Sara zijn wonderlijke familie verhalen. Tot hoofdstuk 11 gaat Genesis over hoe het verkeerd loopt met de mensen. Vanaf het verhaal dat ze wegtrekken uit Abrahams vaderstad volgen we ze, naar een beloofd land. Niet als modelgelovige die zich aan alle geboden houdt die later ontstaan zijn. Alsof je naar het ontstaan van gelovig leven kijkt, de basis. De Eeuwige die telkens die beloften herhaalt. De mens die worstelt met het bestaan en alle onzekerheden die daarbij horen. De mens (Abraham) die door die belofte leert om af te zien van een grote buit na een gewonnen strijd. De mens die dank zij die belofte kan kiezen om te leven op de arme grond in plaats van in het welvarende Sodom dat hij zijn neef Lot gunt. Abraham en Sara zijn archetypen van de geloofshouding die leert om te leven in niet-weten, leven met onzekerheid, leven te midden van een volk dat anders is dan jij en je familie en dan nog, dan nog trouw blijven aan de eisen van gastvrijheid tegenover vreemdelingen die plots verschijnen aan de luifel van je tent. Maar ze zijn niet perfect.

Zou dit verhaal ook aan ons iets kunnen leren? Over leven tussen hoop en vrees, tussen trouw zijn aan een belofte en eigenmacht (maakbaarheid)? Hoe verhoudt zich de belofte van heelheid en gerechtigheid voor de schepping tot de grote vragen van het uitsterven van dieren, klimaatontwrichting en zeespiegelstijging die in de afgelopen decennia steeds sterker zichtbaar en voelbaar worden? Vraagstukken zo groot, dat ze niet alleen via de weg van de technologie, de maakbaarheid zijn op te lossen. Een ommekeer in hoe we onze wereld ervaren, vanuit liefde en verwondering, dat is ook nodig.

Oog in oog met deze vragen en de manier waarop onze samenleving er mee omgaat kun je cynisch worden, en het innerlijk een beetje opgeven. Er niet meer in geloven. Niet meer durven, niet meer trouw zijn aan de liefde die het onmogelijke tot bloei kan brengen als een bron die opwelt in de woestijn. Elkaar niet meer echt zien, de liefde die niet stroomt. Ik moet er aan denken dat we ons in een voorbereidingsgesprek over de NBV-vertaling verwonderden over de beperkte visie op liefde in dit verhaal. Liefde wordt gekoppeld aan voortplanting. Zou ik nog liefde ontvangen? vraagt Sara zich af in verband met de aangekondigde geboorte. In de Naardense vertaling staat: Dus lacht Sara in haar binnenste en zegt: nadat ik versleten ben, zal mij nog wellust geschieden?- en mijn heer is oud geworden!

Zou de inspiratie van deze tekst bedoel zijn voor uitgebluste, verwelkte mensen, die niet meer kunnen genieten van elkaars aanwezigheid, elkaars lichamelijkeheid? Ze moesten er allebei om lachen, maar lachen is niet per se cynisch. Het is ook verrast zijn, openen, weer verbinding voelen, extase. De smaak van het leven terugvinden is ook goed voor de toekomst. Soms moeten we het heel lang uithouden met het donker, de moeilijkheden, het niet omhelst worden, en toch blijven uitzien naar de 'tijd van levengaven' omdat de Ene trouw zal zijn. Dat is waar dit verhaal toe aan wil zetten, en al heel lang, aan heel veel mensen in allerlei tijden heeft gedaan.

Hoe luisteren we hier nu naar? Op deze klimaatzondag, met een klimaatalarm en demonstraties in het hele land is het de vraag of er nog gelachen kan worden, of er geloof is, en liefde. Ik raakte hierover in gesprek met Margriet Goddijn, grootouder voor het klimaat. En ik wil haar graag uitnodigen om een aantal van haar ervaringen te delen.

1. Je zei dat je je herkende in het wachten van Sara. Zo lang leven met een belofte die maar niet vervuld wordt. Wat herken je daarvan als grootouder voor het klimaat? Kun je een moment van belofte herinneren waarop je echt dacht: nu gaat het gebeuren?

2. Het lachen. Kun jij je een moment herinneren of een ontmoeting waarin mensen gingen lachen om klimaatvragen? En wat helpt jou dan?

3. Lachen kan ook bevrijdend zijn, en daarmee nieuwe dingen mogelijk maken. Op wat voor momenten ervaar jij iets van blijdschap over ontwikkelingen en ontmoetingen rond het klimaat en andere duurzaamheidsvragen?

Deze vragen komen straks ook terug in de Zoom-sessie, dan kunt u er over uitwisselen.

Wanneer zou ik echt lachen? Ik geloof dat ik nu al lach elke keer wanneer ik iemand ontmoet die de ernst van de situatie van onze leefomgeving onderschrijft en niet depressief in een hoekje gaat zitten, maar gaat bedenken wat hij of zij kan doen. Ik glimlach als ik de encycliek 'Laudato si' lees, over de zorg voor ons gemeenschappelijk huis.

Een tijdje geleden sprak ik een groepje leerlingen van een middelbare school in Culemborg. Een van hen, Stijn, had de documentaire 'Life on our Planet' van sir David Attenborough gezien en was daarvan helemaal ontdaan". Hij zei: "De natuur is zo mooi! Zo bijzonder! En door onze manier van leven maken we die kapot, en daarmee ook onze eigen leefwereld. Daar moeten we iets aan doen, we moeten het iedereen laten weten!" Ik lachte. Niet cynisch, maar vol hoop, bemoediging. Elke keer dat mensen er de schouders onder zetten en elkaar vinden kan er een wonder gebeuren. Daar waar we ons openen, ontvankelijk worden, kunnen we vruchtbaar worden. Dat is ons beloofd.

Amen

Marcel Elsenaar